

РЕЗЮМЕ

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного підходу показати механізм формування системи фінансового забезпечення підприємства для підвищення ефективності розвитку національної економіки у післякризовий період.

Для розв'язання проблем формування інноваційної політики підприємств України, щодо ефективного використання фінансових ресурсів необхідна виважена довгострокова стратегія держави, спрямована на розвиток підприємств, яка б спиралася на інтереси основних суб'єктів підприємницької діяльності і відображала реальний стан у розв'язанні основних соціально-економічних проблем країни.

Ключові слова: інноваційна політика, післякризовий період, фінансування, підприємницька діяльність, національна економіка.

РЕЗЮМЕ

Цель данного исследования - на основе комплексного подхода показать механизм формирования системы финансового обеспечения предприятия для повышения эффективности развития национальной экономики в после кризисный период.

Для решения проблем формирования инновационной политики предприятий Украины для эффективного использования финансовых ресурсов необходима взвешенная долгосрочная стратегия государства, направленная на развитие предприятий, которая бы опиралась на интересы основных субъектов предпринимательской деятельности и отражала реальное состояние в разрешении основных социально-экономических проблем в стране.

Ключевые слова: инновационная политика, послекризисный период, финансирование, предпринимательская деятельность, национальная экономика.

SUMMARY

The objective of this research is to demonstrate the viable mechanism of business funding which ensures high efficiency of the national economy in the post-crisis period.

In order to solve the problems of innovation business policy formation and effective using of financial resources the considerate long-term national economic strategy is needed. It should be directed on development of businesses, based on interests of main economic agents and has to reflect the current state of solving crucial social-economic problems in Ukraine.

Keywords: innovation policy, post-crisis period, financing, enterprise activity, national economy.

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ

Шамал Ахмед Кадер, здобувач ДонНУ

Боротьба за володіння енергоресурсами, за право їх транспортування, за вплив на ринок енергоносіїв стала сьогодні найважливішим фактором реалізації інтересів держав світу, їх політичного поведіння, базою політичних та економічних союзів і навіть джерелом міжнародних конфліктів. У розвитку світової економіки в цілому і кожної держави зокрема величезну роль грає комплекс проблем, пов'язаних з видобутком і використанням енергетичних ресурсів. На сучасному етапі функціонування економіки ці проблеми найбільш актуальні, тому що більшість природних паливних ресурсів знаходяться на грані вичерпання і людство поки не має у своєму розпорядженні настільки ж ефективних і масово використовуваних енергоресурсів.

Тому загострюється конкурентна і цінова ситуація на ринках традиційних паливних ресурсів, змушуючи уряди країн і окремих суб'єктів господарювання переглядати свою енергетичну політику, трансформуючи її відповідно до кризової ситуації на світовому ринку.

Дослідженню проблем, пов'язаних з розвитком ринку енергетичних ресурсів присвячені роботи багатьох вчених, таких як: Байков Н.М., Будкін В.С., Гальчинський А.С., Губський В.Г., Гнідий М.В., Джонстон Д., Макогон Ю.В., Маргелов М., Поляков В.В., Ролкер К., Сергєєв П.А., Соколенко С.И., Філіпенко А.С., Шлейфер И. та інших.

Необхідність подальшої розробки та вдосконалення теоретико-методологічних та практичних основ поведінки країн в системі світового ринку енергетичних ресурсів в сучасному світовому господарстві обумовлює виявлення факторів, що впливають та будуть впливати в майбутньому на розвиток світового ринку енергетичних ресурсів в умовах їх обмеженості.

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Детального аналізу заслуговують сучасні тенденції світового споживання первинних енергоресурсів. Із другої половини ХХ століття світова економіка характеризується інтенсивним зростанням споживання природних енергетичних ресурсів, особливо нафти, газу й вугілля. На ці три види корисних копалин доводиться 87% світового споживання первинних енергоносіїв. Зміна структури світового споживання первинних джерел енергії представлена в таблиці 1.

До Другої світової війни основним енергоносієм було вугілля. Пізніше були відкриті значні родовища нафти в Ірані, Іраку, на Алясці, у Нігерії, і завдяки цьому нафта стала домінуючим енергоносієм. Серйозний вплив на розвиток світової енергетики мала енергетична криза початку 70-х років минулого століття. Ціна на нафту в той час була значно нижче середньосвітового рівня цін на інші енергоносії. У результаті нафта витиснула інші види палива з паливно-енергетичного балансу, особливо в економічно розвинених країнах. У структурі світового споживання енергії домінуюче положення займає нафта, в 2009 р. її частка дорівнює 35,8%.

Таблиця 1

Динаміка структури світового споживання первинних джерел енергії, % [5]

Рік	усього	У тому числі				
		нафта	газ	вугілля	гідроенергія	Атомна енергія
1900	100	3,8	1,4	94,4	0,4	-
1920	100	9,4	2,0	86,6	2,0	-
1940	100	17,9	4,6	74,6	2,9	-
1950	100	26,5	9,6	60,5	3,4	-
1960	100	31,4	13,5	51,0	4,0	0,1
1970	100	41,7	19,4	34,4	4,2	0,3
1980	100	43,0	20,6	29,5	5,0	1,9
1990	100	36,8	24	28,9	5,4	4,9
1995	100	35,1	24,8	29,9	5,4	4,8
2000	100	40,4	22,8	21,8	8,5	6,5
2005	100	37,3	23,9	26,5	6,1	6,2
2009	100	35,8	23,7	28,4	6,3	5,8

Масштаби споживання енергетичних ресурсів в економіці кожної держави визначають рівень розвитку продуктивних сил країни. У середньому, з 1973 по 2009 рік споживання енергії у світі збільшилося в 1,7 рази.

Найбільшим споживачем енергії є США. Їх частка становить 30 % світового споживання.

Розвиток світового енергетичного ринку та питання енергетичної безпеки країн світу мають пряму залежність від декількох факторів: обсягів видобутку та споживання первинних енергоносіїв, розміщення основних запасів та найбільших споживачів, ефективності використання енергоресурсів, ціни на вуглеводну сировину. Диспропорція між розміщенням основних запасів і основних районів споживання є головною передумовою розвитку світової торгівлі енергетичними ресурсами (рис.1).

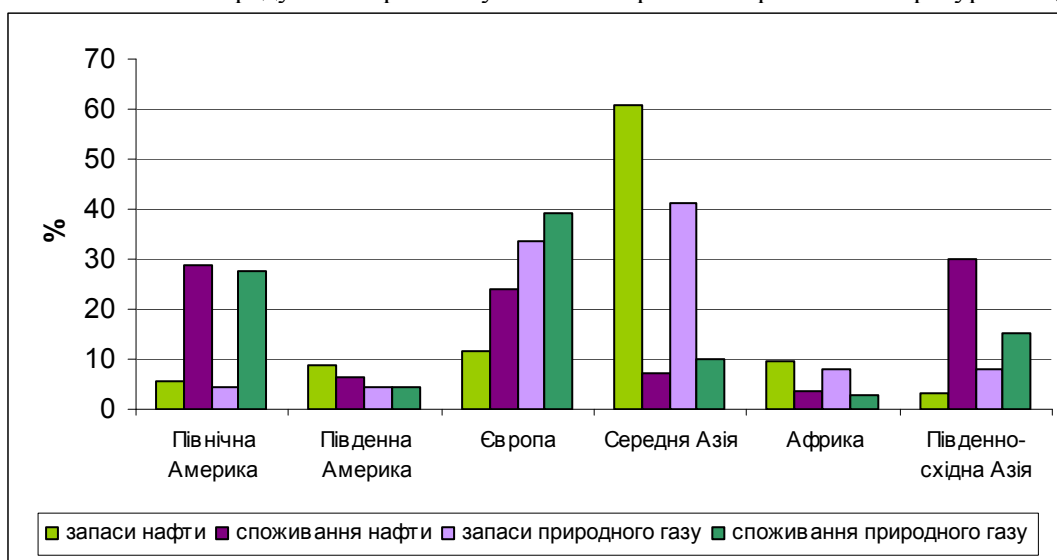

Рис.1. Співвідношення запасів та споживання нафти й природного газу у регіонах світу [3]

Так, світові запаси стратегічних вуглеводнів – нафти й газу, розміщені вкрай нерівномірно. З усіх регіонів світу лише запаси Південної Америки пропорційні споживанню. Окремі регіони, такі як Північна Америка, Азія та Європа мають стійку залежність від імпорту енергетичних ресурсів, тому що споживають 82,7% нафти та 82,3% природного газу, при сукупних запасах в 20,5% та 46,2% відповідно. Тобто їх запаси покривають потреби лише на 24% по нафті та на 56,1 – по газу. У цьому зв'язку важливим представляється аналіз виробництва окремих видів енергетичних ресурсів.

Динаміка світового виробництва нафти представлена на рисунку 2.

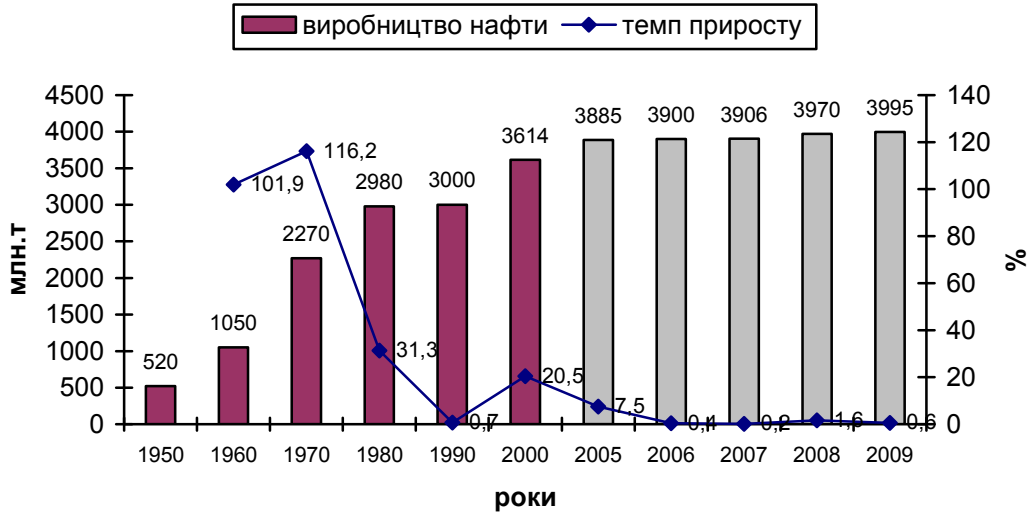

Рис. 2. Динаміка та темп приросту світового виробництва нафти за 1950-2009 рр., млн. тонн [5]

Різке збільшення обсягів видобутку нафти з 1950 по 1970 рік обумовлено кількома факторами: відкриттям нових великих родовищ; порівняно низькою вартістю; а також природними перевагами нафти в порівнянні із твердими видами палива (більша ефективність на одиницю обсягу й ваги, зручність видобутку, дешевина й зручність транспортування).

Основний видобуток нафти припадає на країни, що розвиваються, які мають найбільші запаси. В 2000 році світовий видобуток нафти становив 3,5 млрд. т, а в 2009 перевищив 3,9 млрд. т., причому в країнах ОПЕК добувалося понад 1,6 млрд. т (близько 43%). Частка розвинених країн у світовому нафтовидобутку підвищилася (в 1970 році - 12% світового видобутку, в 2009 - 23%). Проте, за оцінками експертів, ряд країн, великих світових виробників нафти, що володіють відносно невисокими запасами (США, Китай, Індонезія, Мексика, Норвегія й Великобританія) у найближчі 10-12 років через швидку вичерпність запасів будуть змушені поступово перейти у категорію імпортерів цієї сировини.

Для ослаблення наслідків кризи в провідних розвинених країнах світу були розроблені національні енергетичні програми, спрямовані на економію енергії, зниження частки нафти в паливно-енергетичному балансі, приведення структури споживання енергоресурсів у відповідність із власною ресурсною базою й зменшення залежності від імпорту енергоносіїв. У результаті, у світовому господарстві знизилася загальне споживання енергії. Енергетична криза сприяла, завдяки НТП, поступовому переходу до нового, енергозберігаючого типу розвитку.

Самим швидкозростаючим енергоносієм у структурі світового споживання ПЕР є газ. В 2009 р. світове споживання природного газу збільшилося на 3,1% відносно до попереднього року. Причому найменший приріст спостерігався у Європі і Євразії – 0,4%. У всіх інших регіонах світу ріст був помітно вище: у Центральній та Південній Америці – 20,5%; на Близькому Сході – 2,7%. Винятково висока позитивна динаміка відзначена в країнах Африки й Азіатсько-Тихоокеанському регіоні 7,2 та 6,4% відповідно.

Відносно світового виробництва газу, потрібно відзначити наступне. Розвиток видобутку природного газу почався лише з 50-х років ХХ століття, коли була вирішена проблема транспортування його в рідкому стані на великі відстані. З 1950 року світовий видобуток газу збільшився в 13 разів і в 2007 році досяг 2940 млрд. м куб. Середньорічні темпи приросту світового видобутку природного газу в останнє десятиліття становлять 2,9%.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Найбільший приріст видобутку за період з 1950 по 2009 роки отриманий у Росії, а також у США, Канаді, Туркменістані, Нідерландах, Алжирі й Великобританії. У цей час 15 найбільших газодобувних країн контролюють 73% світового видобутку газу, причому 53% доводиться на частку Росії й США. У країнах Близького й Середнього сходу зосереджене близько 37% світових запасів газу, однак добувається там тільки близько 11%. Це пояснюється віддаленістю регіону від основних центрів споживання. Великобританія, Норвегія й Алжир зберігають високий рівень видобутку (близько 8%), коли їхні запаси ледь перевищують 4,4% загальносвітових.

У країнах Західної Європи в 2009 році було видобуто 263,3 млрд. м 391,5 куб. газу, з яких на Нідерланди, Норвегію й Великобританію довелося 80,8%. З країн Західної Європи, тільки Нідерланди й Данія є внутрішньорегіональними експортерами газу, Греція й Ірландія покривають свої потреби самостійно. Інші країни в різному ступені (від 2 до 100%) залежать від імпорту даного енергоносія.

На світовий ринок у 2009 році поступило близько 30% виробленого газу. Основними експортерами природного газу є Росія, країни Північної Африки, Туркменістан, Казахстан. Їх експортні поставки спрямовані в країни Західної й Східної Європи, Канада експортує газ у США.

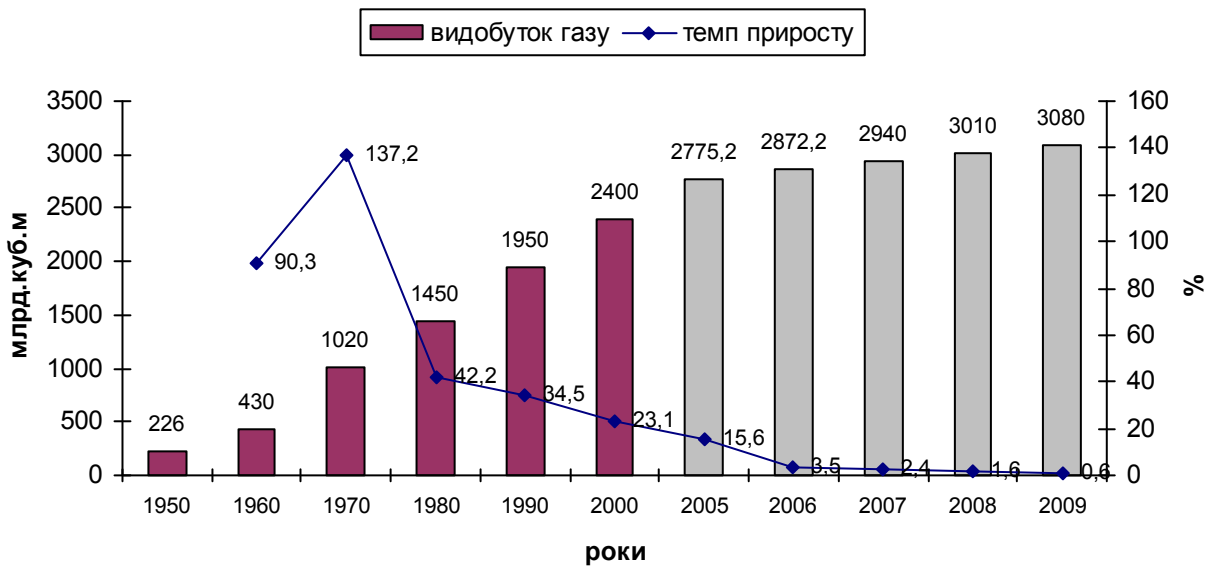

Рис. 3. Динаміка та темп приросту світового видобутку газу за 1950-2009 рр., млрд.куб.м [3]

Необхідно зазначити, що на світовому енергетичному ринку усе більш вагоме значення має такий вид енергоносія, як скраплений природний газ (СПГ). Головна перевага СПГ є в можливості його трансконтинентальних перевезень за допомогою великотоннажних супертанкерів, а також по суші в залізничних і автомобільних цистернах. Його можна зберігати у великих кількостях у наземних ємностях при нормальному тиску в таких районах, де геологічні умови не підходять для будівництва й експлуатації великих підземних сховищ стисненого газу (у соляних шахтах або в скельних породах).

Збільшення попиту на СПГ пояснюється також гострою необхідністю диверсифікованості джерел і форм енергетичного постачання економік багатьох країн в умовах зростаючої нестабільності поставок імпортової нафти.

Скраплений природний газ, як новий фактор енергетичного ринку, характеризується декількома особливостями: виробництво, як правило, зосереджено на територіях, що володіють значними запасами газу, але розташованих на відстані від районів великомасштабного споживання. Споживання, навпроти, зосереджено на територіях, що не мають власних енергетичних ресурсів і умов для прокладки туди газопроводів. Це - капіталомістка галузь. Система постачання СПГ представляє собою жорстко зв'язану конструкцію, яка у великій мірі монополізована. Контракти на поставку СПГ мають довгостроковий характер (20-25 років).

В останні 30 років спостерігається зростання виробництва СПГ у ряді країн, які володіють значними запасами природного газу, що пов'язане з їхнім прагненням збільшити рентабельність ресурсів, що раніше не використовувалися. Для цих країн індустрія СПГ протягом багатьох років була і є джерелом значних доходів. Для країн-споживачів, куди подача газу по трубопроводах ускладнена, СПГ став одним зі складових елементів паливно-енергетичного балансу.

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Головними імпортерами СПГ в 2009 р. були: Японія – 88,8 млрд. м³, Південна Корея – 34,4, Іспанія – 24,2, США – 21,8, Франція – 12,9, Тайвань – 10,92, Індія – 9,9 млрд. м³ та інші.

Для країн-споживачів газу розвиток виробничих потужностей СПГ у віддалених від ринків збуту регіонах є можливістю диверсифікувати свої поставки. Найбільші газові компанії стимулюють розвиток виробництва СПГ, користуючись тим, що за останні роки економіка промисловості СПГ перетерпіла істотні зміни. Ці зміни пов'язані із впровадженням передових технологій, що дозволило підвищити ефективність і збільшити масштаби виробництва й у такий спосіб істотно знизити витрати скраплення природного газу. Відповідно до висновків Японської газової асоціації, однією із причин виникнення й ефективного розвитку світового ринку СПГ є більш низька комерційна ефективність трубопровідного транспорту й виникаючі техніко-технологічні проблеми магістральних газопроводів. У цей час у світовій торгівлі частки природного газу й СПГ становлять відповідно 70,8:29,2.

Слід зазначити, що різке підвищення цін на нафту прискорило процеси енергозбереження й освоєння нових технологій розвідки й видобутку, нових джерел енергії. Ефект від цих зусиль повинен бути з кожним роком все більш помітний і в найближчі кілька років призвести до поступового зниження цін на нафту. При цьому залежність попиту на нафту від темпів економічного росту буде поступово слабшати в сукупності зі зменшенням темпів росту світової економіки (у тому числі за рахунок високих цін на нафту), що приведе до істотного зниження темпів приросту попиту на вуглеводну сировину.

У рамках сформованих раніше прогнозів передбачалося, що зростаючі нафтові ціни майже негайно вплинуть на економічний підйом через механізм підвищення витрат і зниження прибутків і інвестицій фірм у галузях, чутливих до енергетичних компонентів. У той же час попит на продукцію обробної промисловості й послуги з боку країн - експортерів енергоносіїв підтримав як світову торгівлю, так і економіку Китаю, США, Німеччини й інших країн.

Поки високі ціни на нафту не привели до абсолютного зниження попиту на неї, але знизили приріст практично до нуля. Так, по даним Міжнародної енергетичної агенції, за підсумками 2009 року попит на нафту з боку країн, що розвиваються, збільшився на 2,3% в порівнянні з 2008 р., у той же час попит на нафту з боку країн ОЕСР скоротився на 1,2% - на 0,6 млн. барелів на добу.

У цілому ж оцінка динаміки цін на нафту ускладнюється рядом додаткових факторів. Так, з одного боку, розробка нетрадиційних джерел нафти потребує багатомілиардних вкладень, які можуть стати економічними лише при різкому підвищенні цін або зміні технології видобутку. З іншого боку, варто взяти до уваги наявність традиційних джерел енергії, таких як газ і вугілля, підвищення ролі електроенергії, що виробляється з поновлюваних джерел, а також тенденції росту енергоефективності й енергозбереження, які можуть сприяти підтримці невисоких цін на нафту із традиційних джерел (навіть незважаючи на виснаження її запасів до кінця прогнозованого періоду). Безсумнівний вплив на динаміку цін зробить залучення в розробку кондиційних запасів нафти на континентальному шельфі, оцінки яких істотно відрізняються завдяки відносно низькій геологічній вивченості багатьох перспективних районів.

Таким чином можна виділили фактори, що впливають на формування ринкової ціни на нафту, але пов'язані зі значною невизначеністю:

- рівень економічно рентабельного виробництва нафти з кондиційних і некондиційних джерел;
- ефект від глобальної конкуренції за природний газ, що надходить трубопроводами, у вигляді СПГ при збереженні високих стійких цін на нафту;
- економічна й політична реакція світового співтовариства на збереження високих цін на нафту і їхній вплив на національне економічне зростання у довгостроковій перспективі;
- переваги споживача, а також існуючі й плановані до використання технології в умовах стійко високих цін на нафту (наприклад, споживачі можуть перейти до використання менших за розмірами і більш ефективних автомобілів і т. д.);

високі ціни на нафту й природний газ можуть спровокувати непередбачені технологічні рішення, але в кількісному вираженні ці можливості важко виразити.

Існують причини фундаментального характеру, або стійкі тенденції, що суттєво впливають на підвищення нафтових цін і причини короткострокового характеру. Сьогодні нафтовий ринок характеризується рекордно високими цінами на нафту, які постійно зростали з 2003 року. Причиною настільки різкого підвищення цін і їх нестабільності з'явилося незвичайне сполучення різнопланових факторів.

Політичний фактор. Перш за все, мається на увазі політична нестабільність у нафтовидобувних регіонах світу. Наприклад, політична напруга в Іраку, підірвали довіру трейдерів до пропозиції нафти із цих регіонів, видобуток яких становить біля 1/3 від світового. Експорт із Іраку постійно

знаходиться під загрозою диверсій на нафтопроводах. Існує небезпека нанесення ударів бойовиками по нафтовій інфраструктурі найбільшого виробника нафти ОПЕК - Саудівської Аравії. З метою забезпечення стабільної пропозиції, багато країн розвивають нові стратегічні підходи, відмовляються від пропозиції нестабільних ринків.

Фактор обмеженості доступних для розробки ресурсів. Великі родовища нафти виявити дедалі складніше, і видобуток дорожчає. Багато нафтових провінцій за межами ОПЕК повністю розроблені, а це означає, що видобуток на них знижується, і потрібні нові технології, що призводить до збільшення вартості розвідки й розробки родовищ. Увага нафтових компаній сконцентрована насамперед на великомасштабних проектах, які здатні дати максимальний прибуток. У тому випадку, якщо виявиться, що нафтові запаси менше в порівнянні з існуючими оцінками або є більше важкими для видобутку, ціни також збільшаться.

Фактор попиту. На ринку відзначається невідповідність поточного обсягу пропозиції нафти обсягам попиту на неї. За різних умов ряд провідних світових виробників нафти, у тому числі, що не входять в ОПЕК, не змогли вчасно збільшити свій нафтовидобуток, провокуючи ріст цін. Збільшенню попиту сприяло поліпшення економічної ситуації у світі й у країнах Південно-Східної Азії. Сукупний попит на нафту виріс сильніше, ніж очікувалося раніше. Економічна експансія в Китаї сприяла значному підвищенню світового попиту на нафту. У США і Європі споживання нафти також зросло швидше, ніж очікувалося [5].

Технологічний фактор. Перш за все, цей фактор стосується нафтопереробки. Екологічне законодавство змушує компанії використовувати нові дорогі технології при виробництві нафтопродуктів. На США доводиться близько 45% світового споживання бензину, що приводить до зростаючих потреб у високоякісній легкій нафті з низьким вмістом сірки. З іншого боку, Китай конкурує зі США по закупівлях цього сорту нафти для задоволення внутрішнього попиту на транспортне паливо. Ці фактори сприяють росту цін на сиру нафту з низьким вмістом сірки. Екологічне регулювання зробило більше дорогим будівництво нових нафтопереробних заводів, ускладнило одержання необхідних дозволів. [2]

Інвестиційний фактор. Обмеження доступу іноземних компаній до ресурсів або непривабливі податкові умови обмежують інвестиції в країни-виробники нафти й, отже, у розширення виробничих потужностей. Така політика може призвести до збільшення світових цін на нафту в короткостроковій перспективі. У прогнозах на майбутнє існує багато факторів невизначеності, основні з яких пов'язані з рівнем видобутку в країнах, що не є членами ОПЕК, темпами економічного росту, політикою урядів окремих країн і швидкості впровадження нових технологій. Всі ці фактори повинні враховуватися в інвестиційних планах щодо створення потужностей з нафтовидобутку. Надлишкові інвестиції можуть привести до створення дорогих невикористовуваних потужностей, що буде сприяти зниженню цін. Навпроти, недостатнє фінансування може викликати перерви у постачанні і збільшення ціни на нафту.

Екологічний фактор. Роль даного фактору дедалі збільшується. У різних країнах світу приймаються все більш суворі закони щодо захисту навколишнього середовища в рамках Кіотського протоколу, а заміна, що відбувається в окремих регіонах, нафти на газ при виробництві електроенергії й нових енергетичних технологій здатні в майбутньому істотно знизити забруднення навколишнього середовища. Необхідність врахування екологічного фактору може призвести до збільшення ціни на нафту. Дуже серйозний вплив на ціни на нафту спричиняють стихійні лиха, зокрема, наслідки ураганів, тощо.

Спекулятивний фактор. Ф'ючерсні ринки нафти відіграють істотну роль у збільшенні темпів росту цін, що пов'язане зі зростаючою активністю спекулятивних операцій. За оцінками експертів, через спекуляції на світовому ринку ціна на нафту завищена на 15-20 доларів. Світовий енергетичний ринок все більше стає «ринком очікувань». При цьому кон'юнктура світового нафтового ринку усе більш піддана циклічними коливанням з періодичністю два роки, п'ять із половиною років і 10-12 років, і облік закономірного прояву цих коливань стає усе більше актуальним завданням для прогнозу світових цін на нафту.

Укріплення зв'язку між зовнішньоторговельними цінами на нафту й природний газ та скорочення розриву між ними (в перерахунку на умовні паливні одиниці) в багатьох регіонах світу свідчать про прояв глобалізації на цьому сегменті ринку, а цінова стабілізація стає найважливішим завданням розвитку нафтогазового комплексу світу. Все більшу роль починають грати компанії із країн, що розвиваються, при зниженні ролі провідних західних компаній.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Маргелов М.. Нефтяной фактор мировой политики / М. Маргелов // www.worldpolitics.ru - 2004.
2. Ролкер Кристофер. Энергетическая безопасность Запада / Ролкер Кристофер. // "Barron's" (США). – 02.11.2005.
3. <http://www.citek.ru/ru/oilterm.html>
4. <http://www.xms.ru/>
5. <http://www.opec.ru/>
6. <http://www.wto.org>

РЕЗЮМЕ

В статті розглянуто основні тенденції ринку енергоносіїв в останні десятиріччя. Визначено фактори, що впливають на розвиток ринку енергетичних ресурсів в умовах їх обмеженості.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены основные тенденции рынка энергоносителей в последние десятилетия. Определены факторы, влияющие на развитие рынка энергетических ресурсов в условиях их ограниченности.

SUMMARY

The article describes the main trends in the energy market in recent decades. The factors influencing the market development of energy resources in terms of their limitations.

КОМПЕТЕНЦИИ В СФЕРЕ УПРАВЛЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА

Шафиев Р.М., д.э.н., профессор, советник государственной службы РФ 1 класса, ВНИКИ (Москва),
Орлов И. А., начальник отдела Уралсиббанка, аспирант РЭУ. им. Г.В. Плеханова (Москва)

Во второй половине прошлого века мировая экономика перешла к новому этапу своего развития, осуществив трансформацию от индустриального к информационному типу. Прежде всего, такой переход был сделан в экономически развитых странах, уделяющих приоритетное внимание развитию науки и техники, высоких технологий, повышению образовательно-культурного уровня своих граждан, созданию социального благополучия в обществе. Основу экономики информационного типа, получившей и другое название «экономика, основанная на знаниях», составляют информация и знания, которые рассматриваются и как ключевой фактор производства, и как продукт, имеющий ценность для потребителя.

Основными признаками, определяющими переход экономики на качественно новый уровень, являются:

1. Научно-технические признаки. Переход к новой экономике сопровождается: повышением бюджетных расходов государства и крупных корпораций на фундаментальную и прикладную науку; увеличением научных учреждений; ростом результатов их научно-технической деятельности; появлением новых научных направлений и наукоемких отраслей.

Высокий статус в мире экономически и индустриально развитых стран обеспечивается накопленным ими культурно-образовательным, научно-техническим, промышленным, кадровым потенциалом, его целевой направленностью на технологическое совершенствование и ресурсосбережение. В эффективной экономике действие перечисленных производительных сил приумножается в условиях их обеспечения всем необходимым за счет природно-ресурсного потенциала территории страны

По прогнозам, в течение следующих 10 лет на развитие нанотехнологий в мире будет потрачено 3 триллиона долларов США. Лидерами по объему инвестиций в нанотехнологии в период с 2006 по 2010 гг. стали Япония (8 млрд. долларов), США (7,6 млрд. долларов) и страны Евросоюза (676 млрд. долларов). Европейская комиссия утвердила выделение на выполнение VII Рамочной программы по научно-исследовательским разработкам (2007 – 2013 гг.) 50,521 млрд. евро.

Все больше средств в эту область вкладывают и развивающиеся страны: Китай выделил около 1,3 млрд. долл. на 2007 – 2010 гг., Бразилия – более 300 млн. долл. на 2007–2010 гг., Индия – 220 млн. долл. на 2006 – 2009 гг..